

Leszek Sługocki

Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 5 maja 1988 r. (WZP 4)

Palestra 34/1(385), 78-81

1990

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

**III. Skład Wyższego Sądu Dyscyplinarnego
wybrany przez Krajowy Zjazd Adwokatury
w dniach 25-26 listopada 1989 r.**

Prezes Wyższego Sądu Dyscyplinarnego — adw. **Jan Ciećwierz** (Warszawa), członkowie: adw.adw. Cengel Antoni (Radom), Dąbrowski Janusz M. (Warszawa), Dąbrowski Zdzisław (Gdańsk), Grzybowski Janusz (Kraków), Kiszyna Aranka (Wrocław), Klein Waclaw (Warszawa), Kokociński Marian (Poznań), Kozanecki Andrzej (Warszawa), Kumaniecka Elżbieta (Warszawa), Łapiński Andrzej (Warszawa), Maurer Stanisław (Łódź), Mazur Lech (Łódź), Miskutowski Jan (Warszawa), Misiarz Waclaw (Olsztyn), Myczkowski Lesław (Warszawa), Ostrowski Kazimierz (Kraków), Oziemski Bohdan (Warszawa), Parys Stanisław (Warszawa), Przedpeńska Aleksandra (Częstochowa), Reszelski Tadeusz (Poznań), Staszczyk Zbigniew (Poznań) Stęchły Zygmunt (Wałbrzych), Śniechórski Stanisław (Warszawa), zastępcy członków: adw.adw. Koszewski Lech (Szczecin), Nowakowska-Góra Ilona (Częstochowa), Uptas Wiesław (Koszalin).

**IV. Skład Komisji Rewizyjnej
wybranej przez Krajowy Zjazd Adwokatury
w dniach 25—26 listopada 1989 r.**

Przewodniczący Komisji Rewizyjnej — adw. **Siła-Nowicki** Władysław (Warszawa), członkowie: adw.adw. Barczyk Kazimierz (Kraków), Grodzicki Włodzimierz (Częstochowa), Helinski Karol (Rzeszów), Hęcka Stanisław (Poznań), Hryniewicz Bohdan (Warszawa), zastępcy członków: adw. Krzysik Stanisław (Wrocław) i adw. Sójka Henryk (Poznań).

ORZĘCZNICTWO SĄDU NAJWYŻSZEGO

**UCHWAŁA SĄDU NAJWYŻSZEGO
z dnia 5 maja 1988 r.
(WZP 4/87)***

Teza głosowanej uchwały ma brzmienie następujące:

Artykuł 12 ustawy z dnia 23 czerwca 1973 r. o opłatach w spra-

wach karnych (Dz. U. z 1983 r. Nr 49, poz. 223) ma zastosowanie w razie rozpoznania przez sąd zażalenia pokrzywdzonego na postanowienie prokuratora o warun-

* Opublikowana w OSNKW z 1988 r., nr 9—10, poz. 63.

kowym umorzeniu potępowania. W wypadku uwzględnienia takiego zażalenia (nawet częściowo) sąd odwoławczy określa opłatę za obie instancje według zasady sprecyzowanej w art. 10 ust. 1 tej ustawy.

Głosa do powyższej uchwały

I. Sąd Wojewódzki Okręgu Wojewódzkiego w Warszawie zwrócił się do SN postanowieniem z dnia 25 listopada 1987 r. w trybie art. 390 § 1 k.p.k. o wyjaśnienie zagadnienia prawnego sformułowanego, jak następuje:

„Czy art. 12 ustawy z dnia 23 czerwca 1973 r. o opłatach w sprawach karnych (Dz. U. z 1983 r. Nr 49, poz. 223) ma zastosowanie w wypadku wniesienia zażalenia przez pokrzywdzonego na postanowienie o warunkowym umorzeniu? Jeżeli tak, to czy należy zobowiązać podejrzanego do uiszczenia opłaty — w razie uwzględnienia (w tym częściowo) zażalenia — według zasad określonych w art. 10 ust. 1 cyt. ustawy, czy też w tej samej wysokości co za pierwszą instancją.”

SN uchwalił udzielić odpowiedzi jak wyżej w tezie uchwały.

II. Ustawa z dnia 23 czerwca 1973 r. o opłatach w sprawach karnych (tekst jednolity: Dz. U. z 1983 r. Nr 49, poz. 223) jest przykładem aktu prawnego, którym Sejm wyzbył się wpływu na jego stosowanie, a nawet na zakres. Ostatni bowiem artykuł jednolitego tekstu (art. 23) stanowi krótko: „Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia wprowadzić inne opłaty w sprawach karnych oraz zmieniać wysokość opłat ustalonych w niniejszej ustawie.” Krótko rzecz ujmując, Sejm uchwalił ustawę, którą Rada Ministrów może — w zakresie wysokości — zmieniać opłaty oraz wprowadzać inne opłaty niż przewidziane w ustawie. Nie jest to m.zd. prawidłowa konstrukcja ustawy, gdyż ustawy powinien zmieniać tylko Sejm w drodze ustawy. Jednakże jest, jak jest.

Rada Ministrów nie skorzystała z uprawnień, jakie jej dał art. 23, co nie tylko może być uznawane za szacunek dla ustawy. Stosowanie ustawy ujawniło problemy, które jej postanowieniami nie można rozstrzygnąć (można je traktować jako luki w ustawie), i dopiero SN w drodze uchwał, wyroków i postanowień wyjaśniał nasuwające się problemy.¹ Czasami te rozstrzyg-

¹ Oto najistotniejsze orzeczenia SN w tej materii: uchwała z 14.III.1974 r. VI KZP 54/73, OSNKW 1974, nr 5, poz. 86; uchwała z 22.VIII.1974 r. VI KZP 16/74, OSNKW 1974, nr 10, poz. 182; wyrok z 1.X.1975 r. Rw 483/75, OSNKW 1975, nr 12, poz. 174; wyrok z 30.X.1975 r. III KR 243/73, OSNKW 1976, nr 1, poz. 9; wyrok z 10.VIII.1976 r. VI KRN 150/76, OSNKW 1976, nr 12, poz. 149; wyrok z 6.VII.1977 r. Rw 199/77, OSNKW 1977, nr 9, poz. 107; wyrok z 12.VII.1977 r. VI KRN 34/77, OSNKW 1977, nr 10—11, poz. 123; wyrok z 5.X.1977 I KR 145/77, OSNKW 1977, nr 12, poz. 143; wyrok z 17.I.1978 r. Rw 435/77, OSNKW 1978, nr 2—3, poz. 36; wyrok z 24.VIII.1978 r. III KR 134/78, OSNKW 1979, nr 3, poz. 32; uchwała z 18.VII.1979 r. VI KZP 14/79, OSNKW 1979, nr 10, poz. 101; wyrok z 5.VII.1983 r. Rw 984, nr 1—2, poz. 21; wyrok z 14.VI.1983 r. Rw 474/83, OSNKW 1984, nr 1—2, poz. 22; postanowienie z 13.IX.1985 r. I KR 116/85, OSNKW 1986, nr 3—4, poz. 27.

nięcia były uznawane za kontrolerskie,² a jednak Rada Ministrów nie skorzystała z uprawnień, jakie dał jej art. 23.

III. Głosowana uchwała jest przykładem sytuacji proceduralnej, gdy nie można rozwiązania problemu znaleźć w ustawie, a trzeba znaleźć, czyli należy skonstruować zasadę na podstawie istniejących przepisów. Postaram się w tej glosie rozważyć, czy zostało znalezione prawidłowe rozwiązanie.

Przede wszystkim jednak trzeba zwrócić uwagę na trzy kwestie:

pierwsza — że głosowana uchwała podjęta została w Izbie Wojskowej Sądu Najwyższego;

druga — że dotyczy ona sytuacji warunkowego umorzenia postępowania, gdy pokrzywdzony składa zażalenie do sądu na postanowienie prokuratora o warunkowym umorzeniu i zostaje ono w całości lub w części uwzględnione;

trzecia — że problem będący przedmiotem uchwały ma znaczenie ogólne, a więc przekracza zakres kognicji sądów wojskowych.

VI. W zakresie kognicji sądów wojskowych instytucja warunkowego umorzenia postępowania ma zastosowanie na podstawie art. 289 § 1 k.k. ze zmianami wynikającymi z art. 292 § 1 k.k. (uchylenie zastosowalności § 2 art. 27), z art. 292 § 3 i 4 k.k. Sama jednak zasada stosowania warunkowego umorzenia postępowania określona w art. 27 § 1 k.k. ma swą moc i dla części wojskowej.

V. Jeśli idzie o pokrzywdzonego, to jego możliwość działania (zakres

działania) w sytuacji, gdy prokurator warunkowo umarza postępowanie, jest bardzo ograniczony. Pokrzywdzony może złożyć zażalenie na rozstrzygnięcie w materii dowodów rzeczowych na wypadek podjęcia postępowania (art. 286 § 4 k.p.k., art. 281 § 2 k.p.k.). Takie zażalenie pokrzywdzonego rozstrzyga prokurator nadrzędny (art. 413 § 2 k.p.k.). Ta sytuacja proceduralna jest poza głosowaną uchwałą.

Natomiast do sądu właściwego do rozpoznania sprawy przysługuje pokrzywdzonemu zażalenie w zakresie ustalenia warunków umorzenia przewidzianych w art. 28 oraz w art. 29 § 1 k.k. A więc pokrzywdzony może złożyć do sądu zażalenie dotyczące warunków umorzenia warunkowego, przewidzianych: w art. 28 § 2 pkt 1 i 3 (naprawienie w całości albo w części szkody wyrządzonej przestępstwem; przeproszenie pokrzywdzonego), w § 3 art. 28 (w sprawie o przestępstwo przeciwko mieniu nałożenie obowiązku naprawienia szkody). Natomiast w zakresie art. 29 § 1 k.k. pokrzywdzony może złożyć zażalenie dotyczące długości okresu próby (mogącego wynosić od roku do lat 2).

Konsekwencją zmiany umorzenia warunkowego dokonanej przez sąd musi być orzeczenie o opłacie sądowej, jaką powinien uiścić ten, w stosunku do którego nastąpiło warunkowo umorzenie. Wynika to z ogólnego przepisu art. 1 ustawy z dnia 23.VI.1973 r.³ stanowiącego, że w sprawach karnych uiszcza się opłaty na rzecz Skarbu Państwa.

² Uchwała SN z 15.IV.1986 r. VI KZP 3/86, OSNKW 1986, nr 9—10, poz. 76. Glosa S. Zimocha, NP nr 7—8/1987; glosa L. Sługockiego, Paestra nr 12/87.

³ Ustawa z 23.VI.1973 r. — to tutaj i w dalszych wywodach ustawa o opłatach w sprawach karnych (jednolity tekst: Dz. U. z 1983 r. Nr 49, poz. 223).

Jak te opłaty powinien sąd określić, próżno by szukać odpowiedzi w ustawie z 23.VI.1973 r. Sąd Najwyższy próbował znaleźć tę odpowiedź w głosowanej uchwale, kierując się rozumowaniem, jakie znalazło wyraz w uzasadnieniu uchwały.

VI. Prześledźmy to rozumowanie. SN, powołując się na art. 12, wskazuje, że artykuły 8—11 stosuje się odpowiednio w razie wniesienia środka odwoławczego od orzeczeń o warunkowym umorzeniu postępowania. Jest to powtórzenie przepisu (art. 12). Dalej SN wskazuje, że „środek odwoławczy” to zarówno rewizja jak i zażalenie. Tu już co do rewizji SN przekracza problematykę uchwały. Jednakże było to konieczne, gdyż dalej SN dochodzi do wniosku, że najbardziej zbliżona jest sytuacja określona w art. 10 ust. 1, a mianowicie „obniżenie lub podwyższenie wymiaru kary albo zmiana jego rodzaju” (cytat w cudzysłowie z uzasadnienia głosowanej uchwały). Jednakże cytat ten, który powinien być dokładnym oddaniem treści przepisu, jest jego niedopuszczalną przeróbką. Przepis bowiem brzmi: „W razie obniżenia lub podwyższenia kary zasadniczej, zmiany jego rodzaju albo skazania dopiero przez sąd rewizyjny (...)” podkreślono opuszczoną przez SN treść. Krótko mówiąc, art. 10 odnosi się do kar zasadniczych, a więc określonych w rozdziale V kodeksu karnego, które mogą być wymierzone jedynie wyrokiem. Natomiast warunkowe umorzenie postępowania w ogóle nie jest karą, ani zasadniczą, ani dodatkową. Tak więc SN zastosował rozumowanie nie tylko *praeter legem*, ale *contra legem*, cytując poza tym przepis nie tak, jak on brzmi naprawdę.

Dlatego rozumowanie zaprezen-

towane przez SN w uzasadnieniu głosowanej uchwały jest nie do przyjęcia. Przekracza ono przepis na niekorzyść „oskarżonego”, stosując analogię na niekorzyść. Należy więc zająć zdecydowane stanowisko, że głosowana uchwała jest niezasadna.

Zgodzić się natomiast można z ostatnim zdaniem uzasadnienia, choć z pewnymi zastrzeżeniami. Otóż zdanie to brzmi: „Praktycznie opłatę za obie instancje stanowić będzie kwota określona w art. 7”. Stanowić będzie (ale nie „praktycznie”) chyba tylko dlatego, że innego przepisu w ustawie z 23.VI.1973 r. nie ma. A poza tym art. 7 nie jest powołany w treści 12 o stosowaniu odpowiednich przepisów (art. 8—11) w razie wniesienia środka odwoławczego od orzeczenia o warunkowym umorzeniu postępowania, co jest zasadniczym argumentem ściśle prawnym przeciwko jego stosowaniu w danej sytuacji proceduralnej.

Zresztą powołanie się na art. 7 jako ostateczny efekt zastosowania omawianej w uzasadnieniu głosowanej uchwały sytuacji proceduralnej, chociażby z powołaniem się na stronę „praktyczną”, przekreśla samą uchwałę, która powołuje się na zasady sprecyzowane w art. 10 ust. 1 ustawy z 23.VI.1973 r.

VII. Głosowana uchwała stara się wypełnić lukę w ustawie z 23.VI.1973 r. Próbuje nieudanie. Mimo wszystko jedną gorzką refleksją, jaką można zakończyć tę glosę, jest wyrażenie żalu, że Rada Ministrów nie skorzystała z uprawnień zawartych w art. 23, aby określić opłatę na rzecz Skarbu Państwa w sytuacji, gdy następuje dokonana przez sąd zmiana warunków warunkowego umorzenia postępowania.

Leszek Stugocki